

»Det [er] i mine øjne ikke synderligt fortjenstfuldt at forhåne noget, som er centralt for andre menneskers tro og identiteter, men som man ikke selv føler noget for eller måske overhovedet har sat sig videre ind i. Når man ikke har nogen anfægtelser, er det selvfølgelig ulidelig let at gøre det. Men det har en pris. Hvis man krænker og håner noget, som andre holder kært, skal man ikke forvente taknemmelighed. Det forværrer forholdet mellem befolkningsgrupper, lokalt og globalt. Og påstanden om, at det på en eller anden måde skulle være til muslimerne's eget bedste, virker fortænkt og patroniserende; religioner reformeres ikke af deres fjender, men deres tilhængere« (Jakob Skovgaard-Petersen, 2020, side 374-375 (professor i islam og den arabiske verden ved Københavns Universitet).

ningerne. Afviste de retten til at trykke de satiriske tegninger, havde de vægtet deres loyalitet over for deres profet højere, og dermed afviste de de grundlæggende værdier i Danmark. Det blev en enten-eller-diskussion. I medierne blev det fremlagt, som om muslimerne ønskede *ligerettigheder* og måske endda at føre islamisk lov i Danmark. Alt imens den muslimske verden anså tegningerne som et signal om, at muslimerne ikke havde *ligerettigheder* og blot skulle finde sig i en forhånelse af deres religion. Denne dynamik kom i sidste ende til at definere hele tegningekrisen.

KONSEKVENSEN AF MUHAMMEDTEGNINGERNE

12 satiriske tegninger, tv-debatter, demonstrationer verden over og meget forskellige aktører, fra muslimske imamer til vestlige politikere, kom til at præge denne omfattende krise, der ikke kunne undgå at sætte sine spor på både borger og samfund.

I P4's radioprogram *Mads & Monopolet* sagde den tidligere forskningsminister Søren Pind den 5. oktober 2019:

»I Danmark, lige siden Muhammedkrisen, har folk simpelthen troet, at man skulle sige, man skulle vælte ud med bare lige det, man havde lyst til. Men altså, i Grundloven, der står der, at man har ytringsfrihed, dog under ansvar for domstolene.«

Søren Pinds udtalelse i *Mads & Monopolet* kan godt forstås som et udtryk for, hvad nogle mennesker har fået ud af krisen. En forståelse af, at ytringsfriheden i Danmark giver en eller anden form for *ytringspligt*. At man må sige, lige hvad man vil, fordi det er ens borgerlige ret – ansvaret medfølger ikke nødvendigvis. For andre er Muhammedtegningerne netop dét, ytringsfriheden handler om: at man har ret til at provokere, håne og spotte, uden hensyn. Så kan det være beklageligt, at det sårer nogens følelser, men her er ytringsfriheden fundamental og dermed ikke til diskussion.

Under krisen blev der anmeldt en del trusler mod Jyllands-Posten. Og på et individuelt plan har tegningekrisen også haft konsekvenser for hovedaktørerne. Kurt Westergaard (1935-2021), som tegnede profeten Muhammed med en bombe i turbanen, måtte frem til sin død i 2021 leve et liv med døgnbeskyttelse af Politiets Efterretningstjeneste (PET). I 2010 oplevede han, at en ung mand brød ind i hans hjem og forsøgte at dræbe ham med økse og kniv. Også Flemming Rose lever med konstant PET-beskyttelse, men er stadig aktiv i debatten. En del muslimske debattører oplevede også chikane som følge af deres involvering i debatten.

Tegningekrisen har også medvirket til, at muslimer og særligt imamer begrænser deres bidrag til den offentlige debat i Danmark. Ifølge forskeren Inge Lienggaard er det »blevet så svært at være muslim og have religiøse synspunkter i Danmark, at imamerne har vanskeligt ved at træde frem uden at brænde nallerne. De kan næsten ikke sige noget, uden at det bliver vendt imod dem. Mange tænker derfor, at ingen opmærksomhed er bedre end dårlig opmærksomhed«. På en måde kan man sige, at nogles ret til at ytre sig har kostet nogle andres ret til ytring. I princippet brugte imamerne, ambassadørerne og andre muslimske debattører deres ytringsfrihed til at fremlægge deres utilfredshed med tegningerne, men fik at vide, at ytringsfriheden ikke er til diskussion. Spørgsmålet er derfor: Bliver ytringsfriheden begrænset ved at sige, at hverken ytringsfrihed og dens grænser er til diskussion?

Tegningekrisen fik desuden en del politiske konsekvenser. Samtlige verdensorganisationer forsøgte at skabe rammer, der vil kunne forhindre lignende kriser i fremtiden. EU, Den Islamiske Samarbejdsorganisation (OIC) og FN udarbejdede en resolution om at »øge tolerance, dialog og gensidig respekt mellem mennesker af alle religioner og trosretninger«. Per Stig Møller har kaldt det »en vaccine mod civilisationernes sammenstød«.

Også ud fra et kulturelt perspektiv blev der arbejdet for forsoning. I april 2006 udarbejdede Center for Kultursamarbejde med Udviklingslandene (CKU) en kulturfestival, *Images of the Middle East*. Formålet var at skabe større kulturforståelse og dialog med Mellemøsten.

I det store og hele handlede tegningekrisen om politik, religion og kultur. Det handlede om følelser, og det handlede om lovgivning. Det handlede om ytringer, og det handlede om handlinger. Sidst, men ikke mindst handlede det om magt og mennesker, individet og fællesskaber.

Angrebet på Krudttønden og Københavns synagoge

Den 14. februar 2015, ti år efter publiceringen af Muhammedtegningerne, blev der holdt et debatmøde arrangeret af den svenske tegner Lars Vilks (1946-2021) med overskriften *Kunst, blasfemi og ytringsfrihed* i Krudttønden i København. Til arrangementet var flere journalister og kulturfolk mødt op for at diskutere emnet, som siden tegningekrisen havde fyldt en del i den offentlige debat og i mange kunstneres bevidsthed. Under arrangementet brød en ung mand ved navn Omar El-Hussein (1992-2015) ind i salen og skød og dræbte filminstruktøren Finn Nørgaard (1959-2015). Derefter fortsatte El-Hussein til synagogen i Krystalgade, hvor han skød og dræbte Dan Uzan (1977-2015), der var vagt til et Bat Mitzvah-arrangement. El-Hussein blev dræbt af politiet samme dag. Hans motiv bag gerningerne kendes ikke, men efter drabene var der en del debat om, hvorvidt drabene var begået af en socialt forstyrret ung mand, eller om de havde et større ideologisk mål og dermed kunne være et terrorangreb.

Charlie Hebdo og Samuel Paty

Efter Jyllands-Postens Muhammedtegninger valgte det franske satireblad *Charlie Hebdo* i 2006 at trykke nogle satiriske tegninger af profeten Muhammed i solidaritet med Jyllands-Posten. Den 7. januar 2015 blev det franske satireblad udsat for et angreb, der var motiveret af tegningerne. Her blev 11 mennesker dræbt af to franskmænd med algerisk afstamning, som under angrebet havde ytret, at de var sendt af al-Qaeda i Yemen. De to maskerede mænd, der udførte angrebet, blev dræbt af politiet, og 14 mistænkte blev anholdt som medvirkende til angrebet.

Den 1. september 2020 begyndte deres retssag, og i den forbindelse valgte en 47-årig fransk historielærer ved navn Samuel Paty (1973-2020)

at undervise i et forløb om ytringsfrihed og terrorangrebet på Charlie Hebdo. I timen havde den franske lærer bedt de elever, som ikke ville se tegningerne, fritaget fra at se dem. Der kom reaktioner på lærerens undervisningsmetode, nogle forældre klagede over, at deres børn blev holdt uden for undervisningen, mens andre mente, det generelt var upassende at vise tegningerne. Én forælder fra skolen valgte at dele en video af læreren på de sociale medier, hvor han kaldte læreren 'voyou', som på fransk betyder 'bølle' eller 'bandit'. Denne video florerede på internettet, og 12 dage efter, den 16. oktober 2020, blev Samuel Paty slået ihjel af en 18-årig russisk-tjetjener ved navn Abdullakh Anzorov. Gerningsmanden stak Paty ned flere gange og skar halsen over på ham. Efterfølgende delte han billeder af offeret på Twitter og skrev:

»I Guds navn, den Barmhjertelige, den Nådige. Fra Abdullah, Allahs tjener, til Macron, leder af de vantro, jeg har henrettet en af de helvedes hunde, der turde at fornede Muhammed (fred være med ham).«

Anzorov blev dræbt af det franske politi under anholdelsen, og politiet gik ud fra, at han handlede alene.

Frankrig har det største antal muslimske minoriteter i Europa fordelt på ca. fire mio. indbyggere. Flertallet af dem har nordafrikansk eller vestafrikansk baggrund, eftersom disse lande har været underlagt fransk kolonisering.

Kort tid efter mordet på Samuel Paty holdt præsident Emmanuel Macron en tale til det franske folk (den 21. oktober 2020), hvor han hyldede Samuel Paty og ved samme lejlighed sagde, at »islam er i krise«. Talen blev fulgt af en række nye tiltag. Heriblandt vedtog det franske parlament en lov (februar 2021), der skulle bekæmpe ekstremisme og islamistisk separatisme. Denne lov gav bl.a. staten retten til at begrænse franske moskéers udenlandske finansieringer, forhindre muslimske franske forældre i at hjemmeundervise deres børn og desuden åbne imam-skoler i Frankrig i håb om at komme ekstremisme i de muslimske miljøer til livs. Desuden er ca. 50 muslimske organisationer blevet forbudt, fordi de ifølge den franske regering har givet udtryk for ekstremistiske holdninger. Den franske indenrigsminister, Gerald Darmanin, kaldte loven for en »ekstrem stærk

sekulær indsats«. For eksempel blev organisationen Collective Against Islamophobia (CCIF), der bekæmper racisme og islamofobi i Frankrig, anklaget for at være separatister og dermed ulovliggjort. Kriminaliseringen af CCIF udsprang bl.a. af, at organisationen havde udtalt sig kritisk om Patys visning af tegningerne i en undervisningssammenhæng. Disse politiske tiltag vakte stor bekymring blandt Frankrigs muslimer, fordi de frygtede en begrænsning af deres borgerrettigheder.

Mordet på Samuel Paty har forårsaget en del politiske og folkelige reaktioner. Flere mennesker demonstrerede på de franske gader med bannere, hvorpå der stod »Je suis Samuel Paty«, ligesom mange, især på sociale medier, efter angrebet på Charlie Hebdo havde ytret: »Je suis Charlie«, der betyder »Jeg er Charlie«. Også i Danmark viste nogen deres solidaritet med den franske skolelærer. Politikens leder, fra den 20. oktober 2020, begyndte med en oversættelse af de franske bannere – »Jeg er Samuel Paty« – og opfordrede til, at Muhammedtegningerne kom på skolepensummet. På de sociale medier har flere politikere fordømt drabet på den franske skolelærer, og formanden for Venstre, Jakob Elleman-Jensen, ønskede at indgå i en dialog med skoleledere og lærere om, hvordan man bør undervise i ytringsfrihed. Opfordringen lød, at lærere ikke måtte give efter for frygten for terror og burde vise tegningerne for at understrege ytringsfrihedens værdi i vores samfund. Således er Muhammedtegningerne nærmest blevet identisk med ytringsfrihed, og hvis man ikke vil vise tegningerne, fremstår det som eftergivelse for frygten for terror.

På verdensplan udløste Muhammedtegningerne igen en række demonstrationer i muslimske lande, fra Bangladesh til Palæstina, der demonstrerede imod at fremstille profeten Muhammed på en hånende måde. Ligeledes blev der på de sociale medier opfordret til at boykotte franske varer.

~~SAMMENFATNING~~

~~Gennem historien har Muhammed været optaget af den muslimske profet Muhammed, som er blevet skildret og tegnet af muslimer og ikkemuslimer. Herigennem er han blevet beskrevet både ud fra et religiøst og verdsligt perspektiv – sommetider ud fra begge dele. Men én ting, vi med sikkerhed~~